

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

**Directeur-Generaal
Buitenlandse Economische
Betrekkingen**
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie
Minbuza 2014.180948

Uw Referentie
2014Z06060, 2014Z05981

Datum 9 mei 2014
Betreft Beantwoording vragen van de leden Van Oijk en Van Dijk (SP) over
investeringsverdragen

Geachte voorzitter,

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op de schriftelijke vragen gesteld door de leden Van Oijk (GroenLinks) resp. Van Dijk (SP) over investeringsverdragen. Deze vragen werden ingezonden op 2 april 2014 met kenmerk 2014Z06060 en 2014Z05981.

de Minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Lilianne Ploumen

Antwoorden van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op de vragen van het lid Van Oijk (GroenLinks) over investeringsverdragen (ingezonden 3 april 2014). 2014Z06060

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht 'Verzet tegen schadeclaims via Nederland' 1) waarin geschreven wordt dat Indonesië per juli 2015 het investeringsverdrag met Nederland opzegt?

Antwoord

Ja.

Vraag 2 en 3

Met welke motivatie zegde Indonesië dit investeringsverdrag op? Hoe beoordeelt u deze motivatie? Klopt het dat Indonesië het investeringsverdrag opzegt uit angst voor claims?

Antwoord

De Indonesische autoriteiten hebben aangegeven dat alle investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBO's) per eerst mogelijke datum worden opgezegd. Italië, Frankrijk, Bulgarije en Slowakije hebben inmiddels ook een opzeggingsnota ontvangen en tegenover Spanje is deze aangekondigd.

Vraag 4

Bent u bij eventuele nieuwe onderhandelingen tussen Indonesië en Nederland over een investeringsverdrag van plan om voorafgaand een mensenrechten impact-assessments uit te voeren? Ziet u hier een rol voor de *draft Guiding Principles on Human Rights Impact Assessments of Trade and Investment Agreements* die door de VN Special Rapporteur on the Right to Food, prof. Olivier De Schutter zijn opgesteld?

Antwoord

Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon (2009) heeft de Europese Unie de exclusieve bevoegdheid op het gebied van buitenlandse directe investeringen. In eerste instantie zou dus de Unie met Indonesië over een IBO of een Vrijhandelsverdrag met een investeringshoofdstuk kunnen onderhandelen. Mocht de Unie niet van plan zijn om met Indonesië te gaan onderhandelen over een investeringsbeschermingsverdrag, dan zou Nederland – na het verkrijgen van een machtiging van de Europese Commissie – onderhandelingen met Indonesië kunnen starten.

In nieuwe IBO's wordt steeds vaker naar de OESO-Richtlijnen voor multinationale ondernemingen verwezen, ook door Nederland. Als beide partijen bij de onderhandeling van een nieuwe IBO dit zouden wensen, zou ook naar de *Guiding Principles on Human Rights Impact Assessments of Trade and Investment Agreements* van de VN verwezen kunnen worden.

Vraag 5

Deelt u de mening dat het onwenselijk is dat internationale bedrijven op dusdanige wijze investeringsbescherming genieten dat overheden bij het invoeren van wetgeving om publieke belangen te bevorderen (bijvoorbeeld op gezondheidszorg, milieu, mensenrechten en arbeidsrechten) tegenover miljoenen claims komen te staan omdat deze verandering van beleid onwelgevallig is voor de winst van het bedrijf? Zo ja, wat bent u van plan hiertegen te ondernemen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Nederlandse IBO's zijn zo vormgegeven dat de bescherming van publieke belangen gewaarborgd wordt. In alle Nederlandse IBO's is opgenomen dat onteigening van investeringen ter bescherming van publieke belangen mogelijk is, indien dit gebeurt met inachtneming van een behoorlijke rechtsgang op niet-discriminatoire wijze en tegen betaling van een redelijke schadevergoeding. IBO's bieden uitsluitend een rechtsgang als er claims zijn, bijvoorbeeld wegens onredelijke of discriminatoire maatregelen, of onrechtmatige onteigening van de investering.

Vraag 6

Bent u bekend met de uitspraak van Eurocommissaris de Gucht op 2 maart in het tv-programma Buitenhof dat de investeringsverdragen van de lidstaten van de Europese Unie, waaronder Nederland, verouderd zijn? 2) Deelt u de mening dat investeringsverdragen die Nederland gesloten heeft met ruim 90 landen toe zijn aan herziening en modernisering? Zo ja, welke mogelijkheden ziet u hiertoe? In hoeverre kunnen de ontwikkelingen in Europa, zoals onlangs gepresenteerd in de publieke consultatie rondom het Investor-state dispute settlement (ISDS), hier een rol in spelen? 3)

Antwoord

Ja, ik ben bekend met de genoemde uitspraak. Er loopt een onderzoek naar de effecten van Nederlandse IBO's. Met de conclusies van dit onderzoek zal rekening worden gehouden wanneer herziening en modernisering van Nederlandse IBO's aan de orde is. Overigens worden de bestaande IBO's reeds gemoderniseerd, bijvoorbeeld door de toepassing van de UNCITRAL-transparantieregels die per 1 april 2014 in werking zijn getreden, en ook door verwijzing naar de OESO-Richtlijnen voor multinationale ondernemingen.

De genoemde publieke consultatie gaat over investor-state dispute settlement (ISDS) in het *Transatlantic Trade and Investment Partnership* (TTIP) en wordt georganiseerd door de Europese Commissie. TTIP is een veelomvattend ontwerpverdrag, waarover door de EU wordt onderhandeld met de Verenigde Staten, en waarin investeringsbescherming één van de onderwerpen zal zijn. Mochten de uitkomsten van deze TTIP-specifieke consultatie bruikbaar zijn voor IBO's in bredere zin, dan zullen deze worden betrokken bij de modernisering van de IBO's.

Vraag 7

Bent u van plan om mensenrechtenverplichtingen voor bedrijven op te nemen in toekomstige Nederlandse en Europese investeringsverdragen? Welke handhavings- en monitoringsmechanismen worden daar aan gekoppeld?

Antwoord

Investeerders en hun investeringen dienen zich aan de geldende wetgeving van het gastland te houden. Hieronder vallen ook mensenrechtenverplichtingen. Daarnaast leggen bijvoorbeeld de OESO-Richtlijnen voor multinationale ondernemingen investeerders additionele verplichtingen op. In Europese investeringsverdragen worden deze verplichtingen aangevuld met betrekking tot duurzaamheid, bescherming van milieu en arbeidsomstandigheden.

Vraag 8

Klopt het dat ook Ecuador en Bolivia overwegen om het handelsverdrag met Nederland op te zeggen? Zo ja, wat is hun motivatie hiervoor?

Antwoord

Bolivia heeft de IBO met Nederland opgezegd per 1 november 2009. Bolivia heeft geen reden voor de opzegging gegeven. In Ecuador is al een aantal jaren discussie over het opzeggen van IBO's, en zijn de IBO's met een aantal staten zijn ook opgezegd. De IBO met Nederland is niet opgezegd.

1)

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3619732/2014/03/21/Verzet-tegen-schadeclaims-via-Nederland.dhtml>

2) <http://programma.vpro.nl/buitenhof/afleveringen/buitenhof-2-maart-diederik-samsom---karel-van-der-gucht.html>

3) http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=179

Vragen van het lid Jasper van Dijk (SP) aan de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over schadeclaims die via Nederland ingediend worden (ingezonden 2 april 2014) 2014Z05981

Vraag 1

Wat is uw oordeel over het bericht 'Verzet tegen schadeclaims via Nederland'? 1)

Antwoord

Ik heb hiervan kennis genomen.

Vraag 2

Erkent u dat Indonesië het investeringsverdrag met onder meer Nederland heeft opgezegd vanwege het risico van toekomstige schadeclaims? Zo nee, wat is dan uw reactie op de uitspraak van president Yudhoyono: 'Ik wil niet dat multinationals met juridische rugdekking alles kunnen doen wat ze willen in ontwikkelingslanden als Indonesië'? 2)

Antwoord

De Indonesische autoriteiten hebben aangegeven dat alle investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBO's) per eerst mogelijke datum worden opgezegd. IBO's geven multinationals niet het recht om 'alles te kunnen doen wat ze willen in ontwikkelingslanden'. IBO's leggen standaarden vast volgens welke het gastland buitenlandse investeerders dient te behandelen, en bieden toegang tot internationale arbitrage als een mogelijkheid om geschillen tussen investeerders en het gastland te beslechten. Investeerders kunnen bijvoorbeeld een claim voor schadevergoeding indienen bij vermeende onredelijke of discriminatoire maatregelen, of onrechtmatige onteigening van de investering. Nederlandse IBO's en EU-vrijhandelsakkoorden bieden staten beleidsruimte om maatregelen ter bescherming van publieke belangen te nemen.

Vraag 3

Erkent u dat de kans bestaat dat meer landen hun verdrag met Nederland gaan opzeggen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is dat voor u aanleiding om de investeringsverdragen met landen te herzien?

Antwoord

Staten kunnen IBO's opzeggen aan het einde van de oorspronkelijke looptijd (meestal 10 of 15 jaar). De IBO met Indonesië kon worden opgezegd, omdat het afgesproken moment voor mogelijke opzegging naderde. Indonesië heeft zonder voorafgaande consultaties gebruik gemaakt van het recht om de IBO op te zeggen.

Recent is de IBO tussen Nederland en Zambia in werking getreden. Vorig jaar heeft Nederland een IBO met de Verenigde Arabische Emiraten ondertekend. Ook wereldwijd worden volgens de UNCTAD nog steeds nieuwe IBO's afgesloten.¹

¹ Zie: UNCTAD issue note 5, juli 2013, blz. 4, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2013d6_en.pdf

Vraag 4

Erkent u dat Nederland een belangrijke speler is in het faciliteren van schadeclaims vanwege de 15.000 brievenbusfirma's die Nederland telt? Deelt u de mening van hoogleraar financiële geografie Ewald Engelen dat het de hoogste tijd is dat Nederland ingrijpt in het huidige stelsel? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen overweegt u?

Antwoord

Op dit moment wordt door UNCTAD en het CPB een onderzoek uitgevoerd naar de effecten van Nederlandse IBO's en geschillen op basis van Nederlandse IBO's. In mijn appreciatie van dit onderzoek zal ik mijn visie hierop nader toelichten.

Vraag 5

Wat is uw oordeel over het feit dat bedrijven zich veelvuldig op papier in Nederland vestigen om via Nederlandse investeringsverdragen claims in te dienen? 3) Vindt u het zorgwekkend dat Nederland volgens een rapport van UNCTAD op plaats twee staat in de ranglijst van landen waarvandaan claims worden ingediend? 4)

Antwoord

Nederlandse IBO's beogen legaal in Nederland gevestigde investeerders te beschermen. Nederland behoort wereldwijd tot de top op het gebied van inkomende en uitgaande investeringen. Uit studies van UNCTAD blijkt dat Nederland ongeveer 18% van alle investeringen wereldwijd voor haar rekening neemt en 10% van alle IBO-claims.²

Vraag 6

Hoe oordeelt u over de uitspraak van universitair docent internationaal publieksrecht Hege Kjos dat Nederlandse verdragen over het algemeen heel open zijn, waardoor ze navenant veel bescherming bieden aan investeerders? 5) Erkent u dat het 'investeringsvriendelijke klimaat' van Nederland het risico van misbruik met zich meebrengt?

Antwoord

Nederlandse IBO's beogen een adequaat beschermingsniveau vast te leggen. Nederlandse IBO's beschermen legaal in Nederland gevestigde natuurlijke en juridische personen die in het buitenland investeren, evenals investeerders uit de landen die in Nederland investeren. De uitspraak van de heer Kjos is op zichzelf geen aanleiding om te concluderen dat het risico van misbruik in Nederland groter is.

² Zie: UNCTAD issue note 5, juli 2013, blz. 9, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2014d3_en.pdf

Vraag 7

Bent u bereid om heronderhandelingen te openen met landen over de bestaande investeringsverdragen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Nederlandse IBO's bieden de mogelijkheid voor consultaties, die tot heronderhandelingen zouden kunnen leiden. Indien een wederpartij om consultaties verzoekt, ben ik bereid de wenselijkheid daarvan te onderzoeken. Zelf ben ik ook voornemens om nieuwe en herzien IBO's meer in lijn met de EU-standaard te brengen.

Vraag 8

Wat is uw reactie op de wijzigingen die UNCTAD aanwijst als verbetering van het bestaande arbitragesysteem? Wat is uw mening over de andere voorstellen van UNCTAD ter verbetering van investeringsverdragen? 6)

Antwoord

De voorstellen van UNCTAD zijn nuttig en worden reeds betrokken in de onderhandelingen over de nieuwe EU-investeringsverdragen. Ook in toekomstige Nederlandse IBO's zullen deze voorstellen worden meegenomen voor zover de wederpartij daarmee akkoord gaat.

Vraag 9

Wat is uw reactie op het feit dat steeds meer wetenschappelijk onderzoek uitwijst dat investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBO's) niet per definitie leiden tot meer buitenlandse investeringen? 7) Gegeven deze kennis, hoe beziet u het feit dat Brazilië zijn investeringsbeschermingsovereenkomsten nooit heeft geratificeerd?

Antwoord

Op dit moment wordt door UNCTAD en het CPB een studie uitgevoerd met betrekking tot de effecten van IBO's op buitenlandse directe investeringen. Ik wacht de uitkomsten van dit onderzoek af. Ik kan geen uitspraak doen over de mogelijke redenen voor het feit dat Brazilië geen IBO's geratificeerd heeft. Dat is een keuze van Brazilië.

Vraag 10

Wat is uw oordeel over de aanzwellende kritiek met betrekking tot het investeringsbeschermingshoofdstuk uit het vrijhandelsakkoord tussen de VS en EU? Is een vrijhandelsakkoord zonder Investor-state dispute settlement (ISDS) denkbaar? Hoe denkt de Amerikaanse onderhandelingspartner hierover?

Antwoord

Deze kritiek neem ik zeer serieus. Daarom laat ik op dit moment een onderzoek uitvoeren door Prof. Tietje, Dr. Baetens en Ecorys naar de effecten van ISDS in het *Transatlantic Trade and Investment Partnership* (TTIP). Zoals reeds toegezegd, wordt uw kamer geïnformeerd over de uitkomsten van dit onderzoek.

Vraag 11

Hoe staat het met de mogelijkheid van een aanvullende toets voor bepaalde sectoren, waarbij de EU, lidstaten en de VS gezamenlijk eerst bepalen of een claim gegrond is of niet, voordat een investeerder zijn claim mag doorzetten? 8)

Antwoord

Dat is nu niet te zeggen. De besprekingen hierover moeten nog worden gestart.

Vraag 12

Kunt u inzicht geven in de voortgang van het onderzoek dat momenteel gaande is naar de potentiële schade en risico's die ISDS voor Nederland meebrengt, evenals het onderzoek naar de politieke risico's dat u heeft toegezegd aan de Eerste Kamer? Bent u bereid om de negatieve impact van ISDS op ontwikkelingslanden in deze onderzoeken te betrekken?

Antwoord

Rond de zomer is de UNCTAD/CPB-studie naar de effecten van de Nederlandse IBO's gereed. Hierin worden ook de effecten op ontwikkelingslanden meegenomen, zoals de invloed op investeringsstromen en de gevolgen van het gebruik van geschillenbeslechting tussen investeerders en staten (ISDS).

Vraag 13

Deelt u de mening dat oplossingen voor het ISDS-probleem, aangedragen door de VN en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) (onder meer transparantie rond arbitragezaken en het waarborgen van de onafhankelijkheid van arbiters) slechts cosmetisch zijn, en niet kunnen wegnemen dat IBO's leiden tot rechtsongelijkheid tussen gemeenschappen en overheden enerzijds en investeerders anderzijds? 7)

Antwoord

De oplossingen van de VN en de OESO dragen bij aan de verbetering van het arbitragesysteem. De nieuwe UNCITRAL-transparantieregels zijn per 1 april jl. in werking getreden en zullen voor een verbeterde transparantie zorgen met betrekking tot investeringsarbitrages die volgens de UNCITRAL-procedure-regels worden gevoerd. Uit cijfers van UNCTAD blijkt dat staten 43% van de geschillen winnen, investeerders 31% van de geschillen winnen en 26% van de geschillen geschikt wordt.³

³ Zie: UNCTAD issue note, april 2014, blz.10, http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaepcb2014d3_en.pdf

Vraag 14

Mocht ISDS onderdeel worden van het handelsakkoord, hoe voorkomt u dan dat private belangen nationale publieke belangen zullen overstijgen, aangezien investeringsbescherming dit in het verleden mogelijk maakte? Welke lessen kunnen getrokken worden uit eerdere akkoorden, zoals de Noord-Amerikaanse Vrijhandelsovereenkomst (NAFTA)?

Antwoord

Deze vragen zijn in de onder vraag 10 genoemde TTIP-studie meegenomen en op basis van de uitkomsten hiervan zal ik mijn standpunt bepalen.

- 1) De Volkskrant (21 maart 2014): 'Verzet tegen schadeclaims via Nederland'
- 2) Follow the Money (19 maart 2014): 'Afkeer van Nederlands verdragsimperialisme groeit'
- SOMO (12 januari 2012): 'A gateway to "Treaty Shopping"'
- UNCTAD (mei 2013): 'Recent Developments in Investor-State Dispute Settlement'
- 3) Follow The Money (10 januari 2014): 'Nederland: claimparadijs van Europa'
- 4) UNCTAD (juni 2013): 'Reform of investor-state dispute settlement: in search of a roadmap'
- 5) Vice Versa (maart 2014): 'In de houdgreep'
- 6) Aanhangsel Handelingen, nr. 727, vergaderjaar 2013-2014

Toelichting:

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen terzake van het lid Jasper van Dijk (SP), ingezonden 2 april 2014 (vraagnummer 2014Z05981)